

JOLANTA KLIETKUTĖ

PAKUTUVĖNAI - dar vienas miręs kaimas?

"Dinge kaimai", "mirę kaimai", "apleistos sodybos"... kokiais tik vardais Žemaitijoje nevadina vietovių, kuriose kadaise virte virė gyvenimas, kuriose ore ir dabar tebeplūsoja žmogaus gyvybės, veiklos dvasia. Tačiau tiktai sulaukėjusios obelys, peraugusios tujos, serbentų krūmai ar vietomis iš žemės kyšančios pamatų nuolaužos teženklina kadaise gyventą vietą. Vienas iš daugybės tokių jau seniai iš Lietuvos žemėlapių išnykusių kaimų yra Pakutuvėnai - nuošalus kaimas netoli Minijos, 11 km į rytus nuo Kartenos, 11 km į vakarus nuo Plungės. Kadaise jo būta didžiulio: 1923 m. užregistruotos 47 sodybos ir 276 gyventojai. Ir dabar Minijos vingyje stūkso gynybinis piliakalnis, vietinių žmonių vadinamas pilale. Taip pat Pakutuvėnuose yra buvęs kunigaikštienės Oginskienės palivarkas, kurį ji padovanojusi savo raštinkui Malevskui (Maliauskui, kaip jį žmonės vadino).

Kaimas tikriausiai buvo vadinamas atgailos vieta, nes "pakūta" reiškia atgailą, gali būti, kad pavadinimas kilęs iš to, jog vietovė buvo nuošali, sunkiai privažiuojama, pelkėta, apaugusi miškais, joje gyventi buvęs vienatvės vargas.

Tai labai graži vieta, kurią iš vienos pusės lenkia Minijos upė, o iš kitos pusės juosia žali miškai. Vieni jų priklausė ūkininkams, kiti - valstybei. Apylinkėje nemažai kalvelių, o pamiškėse tyso žemumos. Per kaimą vingiuojantį kelią prižiūrejo ūkininkai. Rudenį ir pavasarį kelionės būdavo nelengvos, nes keliai paburdavo, ypač žemumoje. Stuoopelio Stanislovo žemėje buvo žyvro telkiniai. Valdžia šį žyvrą pirkto keliams taisyti. Žmonės patys jį vežė vežimais ir pylė kelius. Dalis kaimo buvo kitoje valstybinio miško pusėje lyg ir atskirta nuo kaimo prie upės.

Pakutuvėnų kaime 1940 m. gyveno 50 šeimų (maždaug 300 vietinių gyventojų ir pas juos tarnavusių darbininkų). Tai buvo daugiausia ūkininkų šeimos, mažesniųjų buvo labai nedaug, todėl prasidėjus

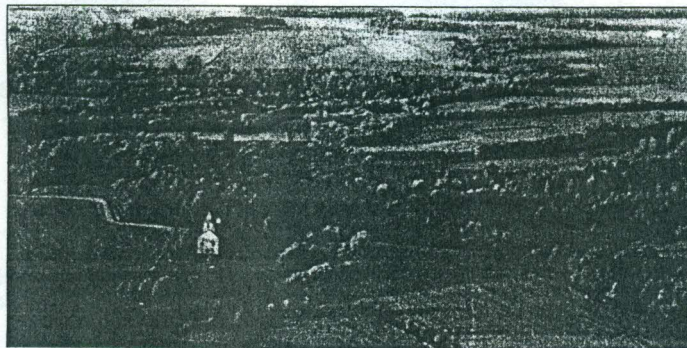
didiesiems 1948-49 metų trėmimams, kaime liko mažai gyventojų. Jų dar labiau sumažėjo per kolektyvizaciją ir visuotinį melioracijos vąj. Liko tik vieniša bažnyčia su koplyčia kapinaitėse, keli ūkeliai: Navardauskų, Paulauskienės, Mikalauskų žemėje viena sodybėlė. Karčauskų, Sauserių, Juliaus Gusčiaus, Dobilų, Šakinio,

Kniėtų, Brazdeikių, Petro Grigalausko, Cirtautų ir Vlado Stropaus pieninė; Vaco Gusciaus žemėje pasistatė sodybas trys Drungilai, atvykę iš gretimo kaimo. Štai ir viskas, kas liko iš kaimo, kuriame buvo apie 50 sodybų.

Prieš 1940 m. kaime gyveno daug šeimų, kuriose augo 5-10 vaikų.

Stanislovas Grigalauskas su žmona ir dukromis. Pakutuvėnų km. Apie 1940 m.

Gedimino NUMGAUDŽIO nuotr.

Pakutuvėnų vaizdas iš lėktuvo. 1996 m. pavasaris.

Vėliau tokių šeimų skaičius sumažėjo. Stonkai užaugino 4, Meškauskai - 5, Šakiniai - 5, Burbienė - 5 vaikus. Buvo šeimų, kurios vaikų neturėjo: Gedgaudai, Lukšai, Rupeikos, Tadeušo Grigalausko žmona pagimdė 28, bet visi maži mirė, (vienintelis sūnus užaugęs besimaudydamas nuskendo tvenkinyje), Jundulai, Mickai, Brazdeikiai, Limeonas, Incolotai.

Kiekvieno mirusio kaimo istorija dažniausiai neatsieja-

Į Justino Šakinio laidutuves Rupeikų sodybon susirinko visas kaimas. 1944 m.

ma nuo karų, nuo tremtinių kelių istorijų. Žmonių, išstisų šeimų likimai, karai, Sibiras yra taip perspėję, jog neįmanoma vieno pasakoti be kito. Į Sibirą buvo ištremta 16 šeimų. Per kolektyvizacijos vąj išsikėlė iš kaimo 20 šeimų, išmirė keturios. Incolotai buvo vokiečiai ir 1940 m. išsikėlė į Vokietiją. Nemažai pakutuvėniškių išsikėlė į gyvenvietę Aleksandravę.

Pakutuvėnuose buvo daug Grigalauskų, todėl žmonės priliptino pravardes: Stanislova Grigalauską vadino Voveriniu, kitą Stanislova - Pakalniu, Juoza - Grejuzeliu, Petrą - Zaklakoju (buvo rašais ir vaikščiojo medine koja). Gausi buvo ir Stropų giminė: Vladislovas Stropus, Justinas, Ignaišius, Jonas, Valentinas, Stropus "daktaras", Stropus "vilnončius".

Kairėje kelio, einančio per kaimą, pusėje pirmoji sodyba už Karklėnų kaimo priklausė Juozui Stropui, kuris gyveno kartu su netekėjusia seserimi Stropute. Jie turėjo apie 30 ha žemės. Gyveno labai gražioje vietoje - sodybą juosė Minijos vingis. Juozas taip pat buvo nevedęs ir su seserimi nutarė savo žemę paaukoti bažnyčiai (1942 m.). Juozapas mirė nesulaukęs

bažnyčios statybos. panelė Justina globojo Pakutuvėnų bažnyčios klebonas J. Olšauskis tol, kol areštavo ir ištrėmė į Sibirą. Kurį laiką ja rūpinosi paskutinis klebonas Daunoras. Kai bažnyčia liko be kunigo, į kleboniją gyventi atsikėlė Justinos brolio sūnus Jonas Stropus su šeima. Jis buvo vedęs kaimynę Gaudutytę ir augino dvi dukras. Prasiėjęs didžiajam melioracijos vąjui, Jonas su šeima išsikėlė į Skuodą (panelė Justina jau buvo mirusi), o sodybą nugriovė. Tai neliko klebonijos, tik tuščia kalvelė.

Klebonijos žemė ribojosi su Stanislovo Grigalausko žeme. Pastačius bažnyčią, jis buvo maršalka, pas jį gyveno ir vargonininkas Kostas Stropelis.

Kairėje kelio pusėje su St. Grigalausko vadinto Pakalniu, nes gyveno pakalnėje žeme ribojosi Meškauskų ūkis. Kaimo vaikus šioje sodyboje labiausiai žėdavo daržas, kurį puošė gėlės: įvairiaspalvės aukštaūgės piliarozės, aguonos, saulutės, saulėgrąžos ir laukas kanapių. Visą kaimą aprūpindavo kanapėmis, kurias skanaudavo Kūčių vakare. Ir šią šeimą su penkiais vaikais ištrėmė į Sibirą. Vežtis į tremtį mažai ką galėjo, tai įsidėjo gėlių sėklų.

Už Meškauskų gyveno vokiečiai Incolotai du

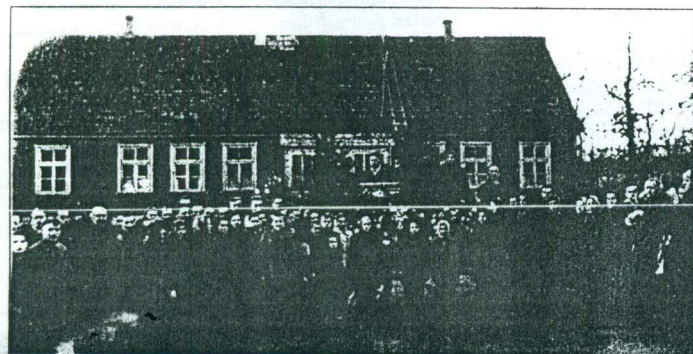
broliai Vilius ir Adolfas bei jų sesuo - turėję malūną, į kurį veždavo malti iš tolimų apylinkių. Gyveno dideliame dviejų aukštų name. Vienas brolis žuvo kare, o kitas pasiliko Vokietijoje. Jų malūnas ir žemė paliko valstybės nuosavybe. Sovietų valdymo metais malūnas buvo nugriautas.

Dešinėje kelio pusėje gyveno stambus ūkininkas Tadas Grigalauskas. Šalia jo - Petras Grigalauskas, kurį vadindavo Voveriniu. Taip pavadino todėl, kad vedęs jis sakė savo žmonai: "Gyvensim čia mudu kaip dvi voveraitės". Sodyba buvo apsodinta pušimis, stovėjo ant kalnelio, buvo daili. Žmona mirė gimdydama dvygnukus Joną ir Stanislovą. Jie buvo kaip du vandens lašai panašūs vienas į kitą. Net mergindavosi abu tai pačiai merginai. Visi šeimoje buvo apskritučiai, darbštūs ir dievobaimingi. Tėvai ir sūnūs bei jauniausia dukra buvo ištremti. Tremtyje tėvai mirė.

Priešais pilalę buvo įsikūrusi graži didelė sodyba. Tai buvo turtingų senų ūkininkų Gedgaudų tėvonija. Daug jų kartų tenai nugyveno. Paskutinis Gedgaudas mirė vėžiu, liko jo žmona. Su ja gyveno jos artimas giminaitis Pranas Skarulis, labai ramus, darbštus, senyvo amžiaus žmogus. Po vyro mirties Gedgaudienė pasikvietė iš savo giminės stiprų aukštaūgį pagalbininką, linksmą, mėgstantį susibūrimus, virkdančią armoniką, tačiau darbštų Izidorijų Rupeiką. Už jo ir ištekejo, nors buvo žymiai vyresnė. Šeiminkė buvo tolerantiška moteris, todėl pas juos tiek vasara, tiek žiemą vykdavo jaunimo susibūrimai (ypač per Kalėdas ar Velykų antrąją dieną bei sekmdieniais). Armonika grodavo pats Izidorius, o ji mokėjo aibę senovinių dainų. Didelę meilę ji rodė visiems ateitinantiems vaikams, padainuodavo liaudies dainų, pavaišindavo saldumniais. Apie 1930 m. Rupeikos, nesulaukdami savų vaikų, nutarė ūkį palikti kaimyno broliui Justinui Šakinui. Jam nupirko motorą ir kuliamažą. Tačiau 1944 m. Justinas tragiškai žuvo. Pjovė lentas, trūko pavaros diržas, Justiną trenkė į motorą ir įlaužė kaukolę. Greitai pakinkė arklius ir išvežė į Plungę, tačiau pusiaukelėje neatgavęs sąmonės jis mirė.

Pakutuvėnų km., Plungės raj.

Tęsinys
kitime numeryje

JOLANTA KLIENTKUTĖ

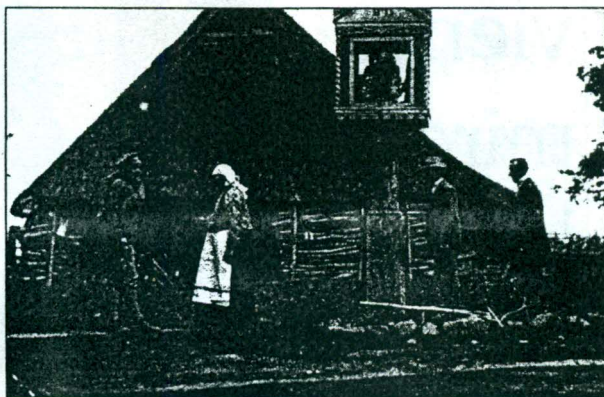
PAKUTUVĖNAI - dar vienas miręs kaimas?

— Tęsinys.
Pradžia Nr. 17 (101).

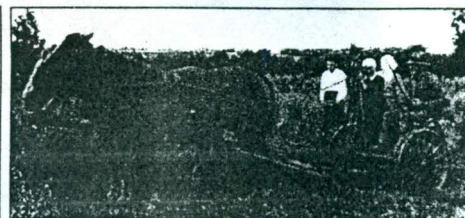
kaimus, skaldydamas malkas, - taip išmaitindavo ir juo besirūpinančią motinėle.

Nors kaimo ūkininkės mokėjo gražiai austi, bet per ūkio darbų gausą nebespėdavo ir nešdavo audimą Rožei Brazdeikienei, gyvenančiai už valdiško miško esančioje Pakutuvėnų kaimo dalyje, kuri buvo vadinama Brazdeikyne (nes ten gyveno daug Brazdeikių). Ponia Rožė labai gražiai audė rankšluosčius, lovatieses, staltieses, buvo labai miela, šneki. Kaimo vyrus puošdavo Rozalijos vyro Simono brolis Leonas Brazdeikis su gizeliu Žygumi. Jie eidavo per ūkininkus ir būdavo pas kiekvieną po savaitę ar dvi, kol apsiūdavo vyrus ir ūkininkus, ir jų samdinius.

Žymus fotografas, išleidęs meninių fotografijų rinkinius, turėjęs savo fotoateljė Palangoje, buvo 1884 m. Pakutuvėnuose gimęs Ignas Stropus. Gyveno Palangoje, iš klebono nuomojo galą namo, kur buvo įsirengęs fotopaviljoną (dabar toje vietoje yra ligoninės skveras ir gėlių kioskas). I. Stropus išleido pluoštą atvirukų ir savo fotografijas (atskiru leidiniu). Jis yra fotografavęs ir mūsų kultūros bei meno veikėjus:

Stanislovo Grigalauško pjaunamoji. Apie 1960 m.

Butkų Južę, J. Basanavičių, Krėvę-Mickevičių, J. Jablonskį ir kt., taip pat du didelius gaisrus - 1931 m. kovo 31 d. Plungėje ir 1938 m. Palangoje. Per gaisrą Palangoje I. Stropus, užuot gelbėjęs savo butą, daiktus ir paviljoną, pasiūpė fotoaparata, kelis tuzinus plokštelių ir visą dieną fotografavo liepsnos želsmą. Nesunku įsivaizduoti ugnį gesinusių žmonių reakciją matant didžiulio gaisro sumaištį su aparatu ir trikoju stovų įsitaisiusį fotografa... 1945 m. Ignacas parsikėlė į gimtuosius Pakutuvėnus, vėliau apsigyveno pas sūnų Kaune, kur 1959 m. mirė. Jo sūnus Algirdas buvo žymus Lietuvos chirurgas, dėstė Kauno medicinos institute chirurgiją (dabar pensininkas).

Fotografu Pakutuvėnuose apie 1936 m. buvo Kazimieras Astrauskis. Jis taip pat gerai siuvo, grojo bandonija.

Konstantino Mikalauko šeima buvo kilusi nuo Kulių. Į Pakutuvėnus atsikėlė gyventi maždaug 1948 m. Čia, nusipirkęs Paulausko ūkelį, vedė Domicėlę Mickutę. Šeima gyveno pasiturinčiai, užaugino 9 vaikus. Beveik visa jų žemė buvo dirbama. Vyresnieji berniukai išėjo tarnauti pas ūkininkus. Atėjo 1945 m., baigėsi karas, šeima manė lengviau atsikvėpsianti. Tačiau nelaimės ir vargai tik prasidėjo, mat pasklido gandai, kad veš į Sibirą ne tik stambius ūkininkus, bet ir tuos, kurie gyvena pamiškėse.

Kartą sribai apsiautė mišką nujausdami, kad jame yra partizanų. Konstantinas išsigandęs bandė bėgti. Pamatęs, kad jį supa iš visų pusių,

užbėgo pas savo kaimyną Kukulskį, šaukdamas: "Kaimynėli, paslėpk!" O tas - "Bėk kur nori, tik nebūk pas mus". Žmogelis ką darys šoko į palaukę, tačiau pamiškėje buvo pavytas kulkos. Netgi palaidoti Konstantino vaikams nedavė, imetė į mašiną ir nuvežė į Kartoną, į Jedenkaus kiemą. Pasodino lavoną patvoryje, o šalimais padėjo supuvusį karabiną: girdi, banditai nušovė. Vargšas Mikalauškas, jei ne tos klumpės ir 62 metų amžius, gal būtų išsigelbėjęs. Jedenkaus kiemą užtvėrė poros metrų aukščio tvora, kad žmonės nematytų, kaip yra apdorjami nukautųjų ir nukankintųjų lavonai. Jedenkus parakojo, kad kieme buvo iškasta duobė, suversti keliasdešimt žmonių kūnų ir apipilti vėis rūgštimi. Todėl perlaidojant palaikus bebuvu rastos tik atskiros kūno dalys. Vaikai jas surinko, perlaidojo, pastatė koplyčią, kurioje yra surašytos 76 pavardės. Šeima buvo persekiojama, ypač ieškojo vyresniųjų Mikalauškų sūnų, kurie tyčia buvo įsidarbinę toliau nuo namų. Domicėlė rizikavo, su mažais vaikais niekur iš namų nesitraukdama. Vėliau viskas nurimo, matyt, apie patys suprato, kad

Statoma Stropų sodyba (pokario metai?).

Kazimieras Stropus grįžta iš I-ojo Pasaulinio karo. Pasitinka motina Jecinta ir broliai dvyniai Vladas ir Justinas.

Ignaco STROPAUS nuotr.
Apie 1920 m.

nekalta nušovė seną žmogų. Taip ir vargo, Mikalauškienė, kol vaikai suaugo, laikas uždydė žaidžas. Tačiau Mikalauškams prikabino vardą - "bandito sūnūs".

Kaimo nykimo pradžia - 1940 m. Tarybinės armijos kariai kaime nesilankė, naujienas apie juos parnešdavo jaunimas, pabuvojęs Plungėje. Vieni pakutuvėniškiai matė, kaip Plungės neturtingieji žydai su gėlėmis sutiko ruselius, kaip džiaugėsi, kiti stebėjosi, kad kareiviai taip prastai aprenkti ir kad žydėliai turguje, pasilipę ant statinių, sakė prakalbas. Turtingieji žydai vaikščioję labai nusiminę ir sake, kad baigęsis ramus gyvenimas, nes vešią į Sibirą, o jei užeisianti vokiečių armija, tai jų laukias dar liūdnėnis gyvenimas.

Raitas rusų kareivis jojo į kiekvieną sodybą vartyti į rinkimus, mat buvo renkamas Seimas, kuris turėjo prašyti, kad Lietuva būtų priimta į SSSR. Balsavusieji grįžo su pasais, kuriuose buvo įrašas apie dalyvavimą rinkimuose. Mažesnioji gyventojų dalis slėpėsi nuo ragintojų. Buvo nacionalizuota dalis Grigalauškų Tadeušo ir Petro, Stonkaus žemių. 1941 m. birželio 22 d. rytą nušvito gaisro pašvaistė vakaruose. Degė Kretinga. Kretingiškiečiai, kurie turėjo giminių, persikėlė į Pakutuvėnus. Bet čia jie ilgai negyveno, grįžo atgal. Kaimo keliuku padrikai bėgo rusų kariuomenės likučiai.

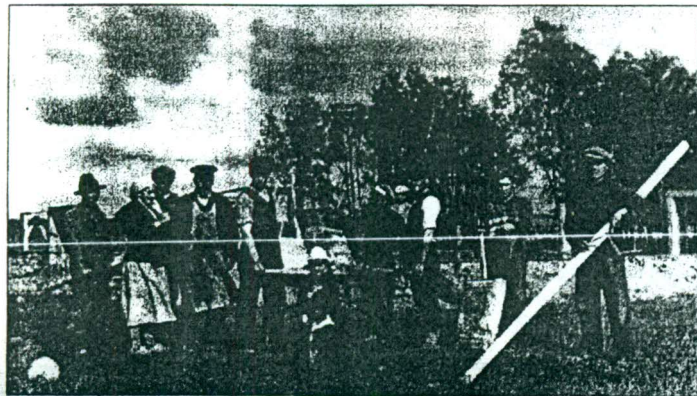
Lietuva vėl okupuota vokiečiais. Po kaimus ėmė vaikščioti "baltaraiščiai", t. y. buvę šauliai. Jų nemažai buvo Aleksandravo kaime. Pirmiausia aplankė Vladą Stropų, ieškojo ginklų, lankėsi pas Gusčius, ieškojo Zigmo ir Apolinaro, tačiau jų nerado. Stropus ir daugelį kitų šeimų išgeibėjo Kartenos viršaitis Petras Gailgas.

— Tęsinys
kitame numeryje

Didžiųjų trėmimų metu Izidorijų ištrėmė, o žmona liko. Ji gyveno kaime esančioje pieninėje kartu su giminaičiu Pranu Skarulskiu, nes gyvenamajame name buvo įkurta septynmetė mokykla. Vyro, grįžtančio iš Sibiro, nebesulaukė - mirė ant Skarulskio rankų. Izidorijus grįžo pas Praną, bet jau be sveikatos. Ir jis, ir žmona palaidoti Pakutuvėnų kapinėse, šalia koplyčios. Kapus težymi betono aptvarėlis ir kryžiai, nėra net vardo ar pavardės lentelės.

Tėvų paveldėtoje žemėje Julijonas Gusčius pasistatė ūkelį, išmoko batsiuvio amato. Jis visiems ypač buvo reikalingas vokiečių okupacijos metais, kai parduotuvėse batų nebuvo, o "smetoniniai" jau baigė susidėvėti. Darydavo jis basutes mediniais sauso beržo padukais, o viršelius dėdavo odinius, dažydavo raudona ar mėlyna spalva, iškarpydavo visokias skylutes. Dirbavo išsijuosęs, kol visus "apdirbdavo", eilės tekdavo laukti keletą savaičių. Ponas Julijonas buvo labai sąmojingas, belaukiantiems avalynės pripasakodavo linksmų istorijų. Jo pirmoji žmona buvo labai graži, nepamainoma dainininkė, tvarkinga. Vieną pavasarį ji peršalo, susirgo plaučių uždegimu, bet mirė dainuodama, tuo visiems kaimynams išspausdama ašaras. Iki mirties meistras išliko jumoristas ir turėjo gerą atmintį, nors likęs vienas mėgdavo ir išgerti. Kartą, aplankius ir paklausus apie sveikatą, atsakė: "Žinai, mane Dievas vis laiko, kad liudyčiau teismuose, kam koks žemės sklypas priklausė".

Kaip ir visi kaimai Pakutuvėnai taip pat turėjo savo "Jurgelį" - Juzalį Simutį, kuris visada juokėsi, visada viskuo buvo patenkintas. Eidavo po

JOLANTA KLIETKUTĖ

MOKYKLA

Mokyto žmonių kaime nebuvo. Tik vienintelis pakutuvėniškis Stonkus Smetonos laikais leido savo sūnų Zenoną į gimnaziją Plungėje. Neturtingieji buvo savamoksliai. Mokėjo paskaityti, pasirašyti, tačiau buvo ir tokių, kurie ir tiek nemokėjo. Iki nepriklausomybės paskelbimo ūkininkų vaikai (berniukai) mokėsi Plungėje, Oginskių įsteigtoje mokykloje. Mokėsi rusų kalba. Iki 1920 m. lietuvių kalba rašyti ir skaityti mokė tėvų samdomi daraktoriai (dažniausiai Kartenos špitolės davatkos), kurie dažnai keisdavosi. Gyventojai juos maitindavo po savaitę. Todėl nebuvo ir nuolatinės vaikų susirinkimo vietos. Rinkdavosi toje troboje, kuri tuo metu išlaikydavo jų "mokytoją". Mokymas vykdavo virtuvėje prie stalo. Už darbą atlygindavo kas ko buvo turtingas: vienas atnešdavo milo ar drabužių, kitas - mėsos ar bulvių, trečias - vilnų ar ko kito. Mokslai prasidėdavo maždaug prieš Naujuosius metus ir tęsdavosi maždaug iki Velykų (kovo ar balandžio mėn.). Vaikai mokėsi tol, kol pramokdavo skaityti maldaknygę ir parašyti visas raides. Mokydavosi po 2-3 valandas per dieną ir per 2-3 žiemas šiek tiek pramokdavo skaitymo ir raidžių rašymo.

Gyventojų pastangomis 1920 m. buvo atidaryta pirmoji Aleksandravo apylinkės trijų skyrių mokykla Pakutuvėnų kaime, pasiturinčios ūkininkės Liudos Dobilienės troboje, statytoje 1896 m. Tuomet ji vadinosi Pakutuvėnų pradinė mokykla. Visi trys skyriai buvo viename kambaryje (kadangi labai trūko vietos, IV skyriaus įsteigti nepavyko). Mokslas prasidėdavo lapkričio 1 dieną, uždarius gyvulius į tvartus, o baigėdavosi gegužės pradžioje, kai reikėdavo ginti į laukus bandą.

Mokinių vis daugėjo. 1922 m. jų buvo jau net apie 30. Kai kurie turtingųjų tėvų vaikai, baigę keturias klases, norėjo mokytis gimnazijoje. Vis labiau augo poreikis mokyklą perkelti į didesnes patalpas. Todėl apie 1922 metus mokykla perkeliama pas Pakutuvėnų ūkininką

PAKUTUVĖNAI - dar vienas miręs kaimas?

Pabaiga.
Pradžia Nr. 17 (101).

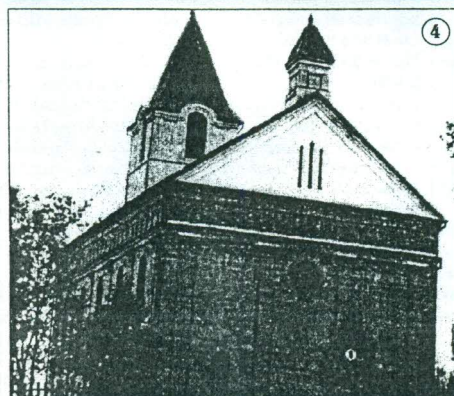
Guđą. Buvo keturi skyriai.

Kartą per savaitę būdavo tikybos pamokos. Klasės priekyje kabėjo didelis kryžius. Iš Kartenos atvežtas klebonas mokydavo poterių, katekizmo. Kadangi vokiečių kareiviai 1944 m. užėmė mokyklos patalpas, ji buvo perkelta į Povilo Valužio ūkį. Mokinių sumažėjo iki 25, turėjo tilpti viename kambaryje, nors mokytojai buvo du. 1949 metais rugsėjo mėn. Rupeikų ūkyje, Pakutuvėnuose, atsidarė priauganti Aleksandravo septynmetė mokykla, kuri čia buvo iki 1967 m.

Pakutuvėnuose, prie Aleksandravo aštuonmetės mokyklos buvusiam Ignaco Stropaus ūkyje, 1954 m. atidarytas mokinių bendrabutis (internatas). Pirmaisiais metais mokinių buvo nedaug (15-18). 1960 metais papildomai suremontavus pastatą, čia galėjo apsigyventi apie 25 mokiniai, kurie buvo išlaikomi tėvų, kolūkių ar valstybės lėšomis. Bendrabutis buvo uždarytas 1964 m., kai mokykla persikėlė į Aleksandravą (nes atstumas iki mokyklos išaugo iki 3.5 km.).

PAKUTUVĖNŲ PILIAKALNIS

Už Šakinių sodybos Minija suka antrą vingį, kuris juosia seną gynybinį

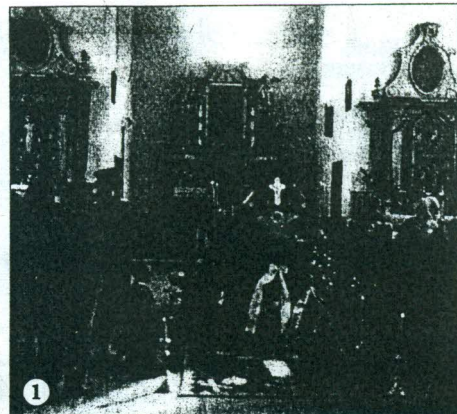

piliakalnį, žmonių vadinamą pilale. Tai saugojamas archeologinis paminklas, pusiau nuardytas Minijos upės: 8-9 metrų aukščio, 12-14 metrų ilgio kalva, apaugusi medžiais. Tikėtina, kad ji buvo dirbtinai supilta. Spėjama, kad XII-XIII amžiais čia būta stebėjimo bokšto vietos. Pastebėjus besiantingantį priešą, bokšte buvo uždegti laužai. Gondingos pilies sargybiniai už 4 km. pastebėję laužus pranešdavo pilies sargybiniams, gynėjams, ir šie spėdavo pasiruošti kovai.

Pilalė apaugusi senomis šimtametėmis liepomis. Ją labai mėgo pakutuvėniškiai. Jei šeimos pobūviai vykdavo vasarą, tai būtinai visi eidavo aplankyti pilalės.

PAKUTUVĖNŲ BAŽNYČIA

Antrojo pasaulinio karo metu Plungės klebonas prel. Povilas Pukys davė įžadus, jog jei Dievas išsaugos Plungę, karas nesunaikins miesto ir naujai pastatytos bažnyčios, jis padėsias Pakutuvėnuose pastatyti bažnyčią

1. Pakutuvėnų bažnyčios vidus pokario metais.

2. Statant Pakutuvėnų bažnyčią 1942 m. Stovi (iš kairės į dešinę): V. Stropus, I. Rupeika, nežinomas, K. Rūtė (iš Karklėnų), darbų vykdytojas latvis E. Burkanas, P. Grigalauškus, Kartenos viršaitis P. Gagilas, Kartenos klebonas Žvirblis. Sėdi: Kulių klebonas, R. Gagilaitė, Rupeikienė, J. Stropienė, klebonas J. Olšauskas, prel. P. Pukys, S. Gagilienė, Z. Ivinskis (istorikas), S. Stropienė, J. Stropus. Sėdi ant žemės: P. Olšauskaitė (klebono sesuo), Brundzienė, du nežinomi, M. Grigalauškienė.

3. Pamoką veda mokytoja Gulbinskienė. Apie 1936 m.

4. Pakutuvėnų bažnyčia. 1994 m.

Kristinos PAULAUŠKAITĖS nuotr.

Juozo Stropaus aukojamoje žemėje. Ir pažadą reikėjo įvykdyti. Kun. Povilo Pukio materialiai remiami Pakutuvėnų ūkininkai patys vežė cementą, žvyrą, balkius... 1949 m. buvo sudarytas bažnyčios planas. Jį braižė Kretingos apskrities inžinierius. Buvo nupirktas rąstų ir suvežta prie tartoko Pakutuvėnuose, taip pat iš Minijos upės privežta žvyro, pasamdytas meistras Edvardas Burkanas (latvis), kuris Švėkšnoje kaip tik statė seserų vienuolii ligoninę. 1941 m. pavasarį vyskupas Pakutuvėnų klebonu paskyrė Kulių vikarą kun. Vladą Šlevą. Pradžioje pamaldos vyko klebonijos kambaryje.

1942 06 10 Telšių vyskupas suteikė Pakutuvėnų bažnyčią šv. Antano Paduviečio vardą ir skyrė dvejus atliaudus: šv. Antano Paduviečio (birželio 13 d.)

bei šv. Juozapo (kovo 19 d.), keliamus į artimiausią sekmadienį. 1943 m. lapkričio 29 d. Telšių vyskupas V. Borusevičius naująją bažnyčią iškilmingai konsekrovo.

Naujamajai parapijai priskirti kai kurie Kartenos, Kulių, Plungės ir Šateikių parapijų kaimai. Prie bažnyčios ėmė kurtis ir miestelis, atsirado smulkii prekyū krautuvėlė. Tačiau karas neleido Pakutuvėnams išaugti.

Kalbama, kad šis kaimas jau miręs. Nenorėčiau su tuo sutikti. Kaip išdžiūvusios upės vagoje retkarčiais prasiveržia upokšniai, taip ir šiame kaime yra išlikę gyventojai. Ištosios šeimos gyvena savo tėvų ir protėvių žemėje, tarsi gyvybės kibirkštėlės švysteldamos apmirusioje aplinkoje.

Žingsniuodamas pėsčiomis tuos 7 km. nuo Aleksandravo iki bažnyčios, pereini visą buvusį Pakutuvėnų kaimą. Sunku patikėti, jog kadaise čia virte virė gyvenimas, stovėjo daugybė sodybų, takeliais, nuburtais smėliuku, lakstė vaikai, jog kiekvieną kiemą puošė koplytstulpiai ar koplyčios... Jog čia buvo kaimas, kur kiekvienas troško iškovoti geriausio ūkininko vardą ir kaip beįmąnydamas puošė savo sodybą.

O dabar, žvelgdamas į kur ne kur pakelėje išsimėčiusias, begriūvančias, tačiau vis dar gyvas sodybas, nejuociom suvoki, jog šiai žemei jau nebereikia kančios. Ji jau nuėjo savo atgailos ir skausmo kelią, ji nuplauta krauju, ji išitaisi paženklinta kančia. Dabar jai trūksta gyvybės, maldos, pasitikėjimo... Prisiukelimo?..